

Biblioteksplan

För biblioteken i Kävlinge kommun 2019 och framåt

INLEDNING

Biblioteken har av tradition samlat in och ställt information till allas förfogande för att främja fri åsiktsbildning och det demokratiska samhällets fortlevnad och utveckling. Detta uppdrag är fortfarande bibliotekets mest fundamentala, även om det idag utförs på delvis nya sätt och med nya metoder.

Digitaliseringen, tillgängliggörandet av information gratis på internet och den sociala webbens intåg är företeelser som förenklat människors informationsinhämtning. Samtidigt finns en klyfta där de som saknar verktygen och kompetensen allt mer hamnar utanför samhällets demokratiska processer.

Läsandet minskar i alla åldrar, och det finns stora skillnader i läsandet mellan olika grupper i samhället. Att biblioteken är en av de samhällsinstitutioner som är bäst skickade att lyfta litteratur och läsning kan knappast någons tvivla på.

Allt fler människor kommer till Sverige från olika håll i världen. En av de viktigaste förutsättningarna för att skapa sig en tillvaro i sitt nya land är förstås att hitta och tillägna sig det svenska språket. Biblioteken har gedigen erfarenhet och kompetens då det gäller att tillgodose de behov som nya svenskar har av material för språkinläring. Biblioteken är också en plats för möten och bidrar till integration på många sätt.

Biblioteken har således av många skäl en fortsatt viktig roll att spela i samhällsutvecklingen. Självfallet måste biblioteksverksamheten vara följsam och benägen att förändra sitt arbetssätt, men bibliotekens välgrundade idétradition - kostnadsfri tillgång till kunskap, kultur, upplysning och information för alla är fortfarande i högsta grad en relevant utgångspunkt i arbetet.

BIBLIOTEKENS UPPDRAG OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Biblioteken i Kävlinge kommun, liksom alla andra svenska bibliotek, har som sitt främsta styrdokument bibliotekslagen. Utöver denna har den politiska ledningen i Kävlinge kommun ställt upp ett antal kommunövergripande mål som hela den kommunala organisationen ska hjälpa till att nå. Region Skånes kulturplan tar upp bibliotekens roll i samhällsutvecklingen. Även faktorer i omvärlden påverkar bibliotekens uppdrag. Vägs allt detta samman kan det konstateras att bibliotekens mest fundamentala uppdrag handlar om att stärka demokratin.

Styrdokument

Bibliotekslagen

Lagens ändamålsparagraf fastslår att biblioteken "ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."

Prioriterade målgrupper anges också i lagen.

Unescos folkbiblioteksmanifest

Manifestet understryker att folkbiblioteken är lokala kunskapscentra och en förutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället. "Fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och information" är en förutsättning för välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet.

Unescos skolbiblioteksmanifest

Skolbiblioteket är en del i utbildningsväsendet. Det ska främja läs och skrivkunnigheten och förmågan att söka information. Skolbibliotekets grundläggande uppgifter omfattar bland annat att främja skolans utbildningsmål, skapa läslust samt att träna eleverna att värdera och använda information. Skolbibliotek gynnar åsiktsfrihet och delaktighet i ett demokratiskt samhälle.

Skollagen och läroplanen

I skollagen står det tydligt att alla skolor som omfattas ska ha tillgång till skolbibliotek. I läroplanen för grundskolan läggs stor vikt vid bland annat informationssökning, källkritik och läs- och språkutveckling. I läroplanen fastslås även rektors ansvar för skolbiblioteksverksamheten.

Regional kulturplan

I Regional kulturplan för Skåne understryks vikten av att tydliggöra biblioteken som viktiga aktörer i demokrati- och samhällsutvecklingen. Detta ska ske genom att bland annat främja en likvärdig tillgång till litteratur, information och kultur för alla invånare. Folkbibliotekens arbete med livslångt lärande, eget skapande och läsfrämjande arbete ska utvecklas. Biblioteken ska fortsatt utvecklas till öppna, tillgängliga och dynamiska platser och aktörer i lokalsamhället.

Kommunala inriktnings- och nämndsmål

Biblioteksverksamheten i Kävlinge kommun bidrar till att uppfylla ett antal av de övergripande politiska målsättningar som styr kommunens verksamhet.

Omvärlden

Nationellt

Läsförståelsen hos svenska 15-åringar har minskat dramatiskt och nedgången är störst i de redan svaga grupperna. Läsningen och läsförmågan skiljer sig allt mer mellan olika grupper i samhället och pojkar läser sämre än flickor. Med tillgång till ett utvecklat språk får alla större inflytande över sitt liv och kan ta aktiv del i det demokratiska samtalet. Därför ska biblioteket främja läsning och litteratur.

I Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2018 kan man läsa att så gott som alla svenskar, 98 %, har tillgång till internet hemma och nio av tio har en smartmobil. Gränsen går alltså inte längre mellan de som använder internet och de som inte gör det alls utan mellan storanvändare och sällananvändare. Redan de som använder internet någon eller några gånger i veckan känner sig mycket mindre delaktiga i det digitala samhället än de som kopplar upp sig dagligen. Mycket tyder på att de digitala klyftorna kommer att fördjupas. Biblioteken har kompetensen och möjligheten att bidra till att öka den digitala delaktigheten i samhället.

I en omvärld med växande främlingsfientliga krafter, segregation, ökande ekonomiska och sociala klyftor behöver relationer mellan olika samhällsgrupper stärkas. Biblioteket är till för alla, en plats som ska främja jämställdhet och mångfald. Det innebär att bibliotekens funktion som mötesplats för människor kommer att bli allt viktigare.

Lokalt

Kävlinge kommun har en uttalad ambition att bli Skånes bästa boendekommun med en regelbunden inflyttning. Ett rikt och aktivt kulturliv bidrar till den sociala och ekonomiska utvecklingen av kommunen och är en förutsättning för att ambitionen om att bli Skånes bästa boendekommun ska bli verklighet.

Utbildningsnivån i Kävlinge ligger ungefär i nivå med snittet för både Skåne län och riket. En hel del studerande vid högre utbildningar i Malmö och Lund bor i kommunen och förväntar sig god service av sina lokala folkbibliotek.

Aktuella befolkningsprognoser pekar på att kommunen kommer att växa och särskilt ökningen av barn och unga i kommunen kommer att vara stadig under kommande år. I linje med den nationella samhällsutvecklingen kommer även andelen utrikes födda att öka. Det talas redan idag många språk i kommunen och det ökande antalet personer med annat modersmål än svenska ställer förändrade krav på bibliotekens utbud och medieförsörjning.

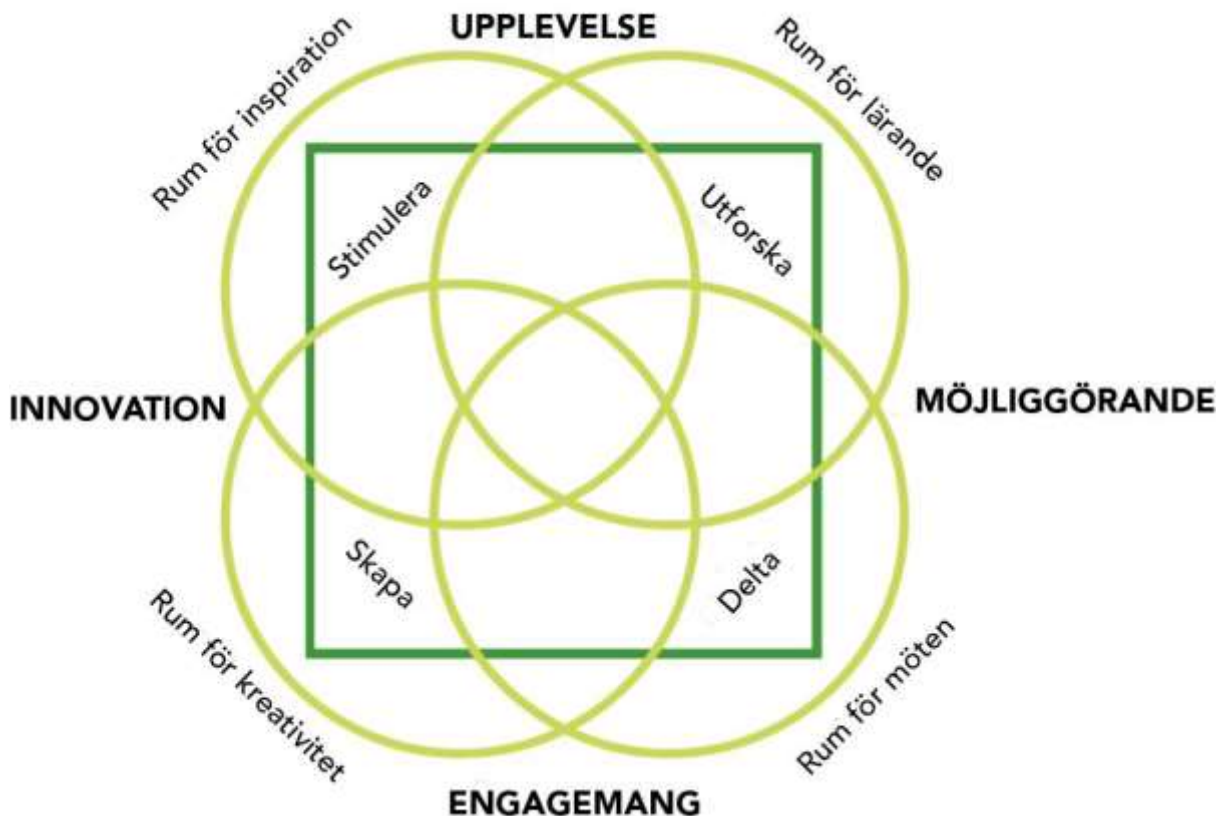
Biblioteken i Kävlinge

Det finns två folkbiblioteksenheter, en i Kävlinge och en i Löddeköpinge. Båda biblioteken är Meröppna. Kävlingebiblioteken samarbetar med bibliotek över hela Sverige. Särskilt samarbete förekommer med biblioteken i Skåne och delregionalt samarbete finns med biblioteken i Staffanstorps, Svedala, Burlöv och Lomma. Inom kommunen sker samverkan med Lärcentrum, förskola, skola, äldreomsorg, kultursamordnare osv. Samarbete förekommer även med föreningar och studieförbund.

Alla kommunala grundskolor har egna skolbibliotek och samtliga är bemannade med fackutbildade bibliotekarier.

PRIORITERADE FUNKTIONER OCH MÅLGRUPPER

Bibliotekens olika styrdokument och de trender och utmaningar vi kan se i omvärlden ger en riktning för de kommande årens biblioteksverksamhet i Kävlinge kommun. För att tydliggöra och beskriva de kommande årens prioriterade funktioner för biblioteken kan Jochumsen, Rasmussen och Skot-Hansens modell över bibliotekens fyra rum användas (The four spaces – A new model for the public library, 2012).

Modellen visar på fyra aspekter av bibliotekets uppdrag som samspelar, överlappar och förutsätter varandra. Biblioteken ska skapa förutsättningar för upplevelse, möjliggörande, deltagande och innovation. Detta förutsätter att biblioteken samtidigt rymmer rum för inspiration, lärande, möten och kreativitet. Rummen samspelar, exempelvis är ett rum för möten inte ett bibliotek om inte de andra aspekterna inryms och ett bibliotek är inte enbart ett rum för lärande.

Rum för lärande

Information och kunskap åt alla

Vi lever idag i ett informations- och kunskapssamhälle. Informationsflödet ökar och digitaliseras alltmer. Samtidigt har inte alla tillgång till, eller kunskaperna för att tillgodogöra sig, den digitala världen, den digitala klyftan växer. Biblioteket har ett ansvar för att utjämna denna klyfta.

Biblioteken har en tradition av att samla, organisera och tillgängliggöra information, och att vägleda och hjälpa människor i deras informations- och kunskapsinhämtning. Dagens

föränderlighet i arbetslivet ställer nya krav på utbildning och bibliotekens uppdrag på detta område är fortsatt viktigt.

Läsförmåga och läsförståelse

Vikten av läsförmåga och läsförståelse kan knappast överskattas. Förbättrad läsförståelse medför bättre förmåga att uttrycka sig i skrift. Möjligheterna att utbilda sig, bilda sig en egen uppfattning och delta fullt ut i ett demokratiskt samhälle blir bättre.

Såväl skolbibliotek som folkbibliotek har en tydlig och högt prioriterad uppgift i att arbeta med att öka läsförståelsen och stärka läsförmågan.

Rum för inspiration

Biblioteket ska även vara ett rum för meningsfulla upplevelser, läsande, inspiration och berättande, och har ett lagstadgat uppdrag i att stärka litteraturens ställning även som konstform. Biblioteken i Kävlinge kommer fortsatt att arbeta för att främja lustläsning och stärka litteraturens roll genom lässtimulerande aktiviteter.

Biblioteken ska även arbeta med att främja andra kulturella uttryckssätt och erbjuder programverksamhet som kan innefatta bland annat teater, filmvisningar, musikframträdande och utställningar av olika slag.

Rum för möten

Biblioteken är offentliga rum som välkomnar alla, utan krav på motprestationer. Folkbiblioteket är en allt viktigare mötesplats där relationer mellan olika samhällsgrupper och ålderskategorier stärks. Lokal förankring är central för funktionen som mötesplats. Aktiviteter och som arrangeras av det lokala biblioteket främjar tillsammans. Föreningar och privatpersoner kan använda bibliotekens utrymmen för sammankomster, kurser, föreläsningar och liknande.

Rum för kreativitet

Bibliotekens funktion som rum för skapande och kreativitet blir allt viktigare. Skapande- och lärmiljöer blir allt vanligare inslag i bibliotekens utbud. Biblioteken bygger i allt högre grad relationer med lokalsamhället, och ger dess invånare möjligheter, kunskaper och resurser för eget skapande. På egen hand eller med hjälp av bibliotekspersonalen, eller i samverkan med andra i lokalsamhället. Biblioteken ger helt enkelt människor möjligheter att skapa sin egen kunskap.

Prioriterade målgrupper

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel. Biblioteken ska även ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken, andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och lättläst svenska.

STRATEGISKA ÖVERVÄGANDEN

Bibliotekens strategiskt viktiga områden är:

Personal och kompetens

Kontinuerlig kompetensutveckling och tillräcklig kompetensförsörjning är centralt för att säkerställa hög kvalitet och ständig utveckling i folkbibliotekens verksamhet. Skolbiblioteken i Kävlinge bemannas med fackutbildade bibliotekarier.

Medieutbud

E-böckerna är efterfrågade och uppskattade och har läsfrämjande effekter. Parallellt med detta finns en fortsatt stor efterfrågan på de traditionella tryckta medierna, databaser för exempelvis släktforskning, film på DVD, ljudböcker på CD och talböcker i DAISY format. För skolbiblioteken är e-böcker en viktig fråga. Eleverna har idag den tekniska utrustningen för att kunna läsa e-böcker.

Lokalresurser

Modern biblioteksverksamhet ställer allt högre krav på flexibelt lokalanvändande. De traditionella samlingarna av medier måste rymmas, samtidigt måste moderna bibliotekslokaler i högre grad byggas för människor. Aktiviteter, i synnerhet för barn, måste få ta plats och höras i biblioteksrummet. Samtidigt måste biblioteken erbjuda tysta, lugna miljöer för studier, läsning och eftertanke, något som känns allt viktigare i ett samhälle då detta knappast finns i någon annan offentlig miljö.

Kävlinge kommun planerar för ett nytt medborgarhus som kommer att innehålla flera kommunala funktioner; kommunhus, samlingsal, kommunarkiv och bibliotek.

Biblioteksverksamhetens ena enhet, Kävlinge, kommer att flytta in i det nya huset. I planeringen och projekteringen är det viktigt att bibliotekets nya lokaler uppfyller alla de krav på flexibilitet och tillgänglighet som en modern biblioteksverksamhet ställer. De människor som använder biblioteken och dess tjänster ges möjlighet att vara delaktiga i processen med att forma det nya biblioteket.

Omvärldsbevakning och kommunikation

Biblioteken i Kävlinge ska följa samhällsutvecklingen lokalt, nationellt och internationellt för att kunna erbjuda aktuell och relevant verksamhet. Biblioteken ska använda de vid varje givet tillfälle mest lämpliga kanalerna och metoderna för kommunikation och dialog kring bibliotekens tjänster och utbud.

UPPFÖLJNING, UTVÄRDERING OCH REVIDERING

Biblioteksplanen kan närmast betraktas som ett strategiskt komplement till de mer konkreta verksamhetsplanerna. Dessa konkretiserar arbetet med att uppfylla de politiska målen. Biblioteksplanen ska ha en löpande giltighet men kunna revideras vid större förändringar i förutsättningar och inriktning av uppdraget.

En årlig utvärdering och uppföljning sker i samband med arbetet med verksamhetens årliga kvalitetsrapport samt SCB:s Medborgarundersökning.

Utvärdering av planen bör ta utgångspunkt i några nedan uppställda, övergripande frågeställningar.

Är biblioteksplanen rätt utformad? Det vill säga, har struktur och innehåll varit relevant och i rätt omfattning? Skulle biblioteksplanen ha varit mer specifik, eller mera övergripande? Innehållit fler, eller färre, delar?

Är biblioteksplanen ett levande dokument? Det vill säga, har biblioteksplanen hållits aktuell i medarbetarnas arbetsvardag? Har innehållet varit välkänt och känt relevant i det dagliga arbetet? Har biblioteksplanen bidragit att göra bibliotekens arbete mer känt bland allmänheten?

Är bibliotekets verksamhet i linje med vad biblioteksplanen säger? Det vill säga, har biblioteken arbete legat i linje med den strategiska riktning som biblioteksplanen pekat ut? Har de centrala uppdrag som biblioteksplanen identifierar utförts?

Bilaga:
Modellen över bibliotekens fyra rum i original.

Henrik Jochumsen, Casper Hvenegaard Rasmussen, Dorte Skot-Hansen:
The four spaces – a new model for the public library, 2012

